

socialization orientation and describes the factors of an inclusive environment influence on the personality of a student with special educational needs. The role and main tasks of the socio-psychological service in the process of social education of students with disabilities of psychophysical development are substantiated.

Key words: social education, a person with special needs, inclusive training, school educational environment, factors of socializing impact.

УДК:378.14+37.035

Богданова І.М.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО МАГІСТРА СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ СФЕРИ

Актуальність дослідження обумовлена вивченням особистісної змобілізованості майбутнього магістра соціально-педагогічної сфери. Розуміння сутності зазначеної якості пов'язано з вольовою активністю як самонастроювання на мобілізацію вольових зусиль, емоційним настроєм як самоналагоджування на мобілізацію захисних та управлінських резервів організму, енергодійністю як самодетермінації на успішний результат діяльності. В ході дослідження встановлено три базових стани підготовленості майбутніх магістрів соціально-педагогічної сфери (пасивний, помірний, оптимальний) та три проміжні стани (адаптивний, конструктивний, результативний). Результати діагностики означених станів свідчать про те, що більшість магістрів сумарно знаходяться в пасивному та помірному станах – 56%, в оптимальному стані -44%.

Ключові слова: особистісна змобілізованість, стан підготовленості магістра соціально-педагогічної сфери.

З урахуванням специфіки соціально-педагогічної роботи майбутній фахівець має проявляти, перш за все, усвідомлення значущості власної місії в забезпеченні процесів розвитку суспільства взагалі та розвитку власної особистості зокрема, проявляти готовність, оптимізм, працездатність, компетентність, майстерність, професіоналізм тощо.

Дослідження особливостей функціонування особистості фахівця соціально-педагогічної сфери забезпечується різними методологічними підходами, серед яких слід виокремити такі, як системний, діяльнісний, особистісний, компетентнісний, ресурсний тощо. Взаємозв'язок означених підходів дозволяє з'ясувати цілісність явищ і процесів об'єктивної дійсності, що забезпечують розвиток особистості як суб'єкта діяльності й відносин, з'ясувати сутність розвитку особистості в діяльності, взаємодію внутрішніх і зовнішніх факторів впливу на розвиток особистості тощо.

Упровадження сучасних ідей становлення та розвитку особистості магістра соціально-педагогічної сфери свідчить про те, що майбутні фахівці вищої кваліфікації мають бути підготовлені до самостійного визначення змісту свого життя, до мобілізації своїх зусиль та можливостей успішно виконувати професійні обов'язки, до реалізації своїх потреб та інтересів.

Відтак, ця обставина зобов'язує аналізувати світові та європейські тенденції щодо становлення та розвитку особистості й послідовно виробляти власну стратегію і тактику підготовки майбутніх фахівців до життєдіяльності у сучасному світі. Відомо, що зміна особистісного стану майбутнього фахівця залежить від сукупності обставин, які впливають на процес його зростання, що, в свою чергу, забезпечує певний стан підготовленості загалом та певний рівень підготовленості до професійної діяльності зокрема. Серед згаданих обставин слід виокремити особистісну змобілізованість майбутнього фахівця.

Наукові дослідження особистості фахівця соціальної сфери присвячені різним аспектам процесу становлення і розвитку й спрямовані переважно на виявлення його сутності і структури. Вагоме місце серед досліджуваних проблем займає проблема соціальної зрілості особистості. В.В. Радул зазначає, що залежно від сфери виявлення соціальна зрілість є певною мірою здатністю особистості до взаємодії із середовищем, яка дозволяє їй ефективно посідати відповідне місце в структурі первинних утворень. Вона, «соціальна зрілість, фіксує стан розвитку особистості через характер, спрямованість її діяльності на реалізацію суспільних ідеалів» [2, с. 80]. Є.А Якуба характеризує соціальну зрілість особистості як певний стан цілісного розвитку особистості, встановлює її взаємозв'язок з соціальною активністю, вказує на неї «як на показник підготовленості й готовності до здійснення соціальних функцій» [3, с. 7].

Психолого-педагогічні дослідження науковців (А.В. Брушлінський, Л.С. Виготський, Д.Б. Ельконін, О.М. Леонтьєв та інш.) спрямовані загалом на вивчення та виявлення найбільш сприятливих сторін розвитку особистості, наприклад, мотиваційно-потребнісної, когнітивно-діяльнісної чи інших сторін розвитку людини в системі суспільних відносин, що породжуються діяльністю, яка і визначає вектор її розвитку та певний стан готовності до неї.

У наукових дослідженнях останніх років активно розглядаються питання професійної підготовки майбутніх соціально-педагогічних працівників як підґрунтя становлення та розвитку їх особистостей (О.В. Безпалько, Р.Х. Вайнола, І.Д. Зверева, А.Й. Капська, Л.І. Міщик, В.А. Поліщук, С.Я. Харченко та інші). Означені дослідження визначають результатом підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності стан підготовленості особистості чи відповідний рівень готовності, як інтегративну особистісно-професійну якість, що характеризує її здатність управляти своїм станом та розвитком.

Відтак, до низки актуальних понять сучасності увійшли поняття «підготовленість фахівця до професійної діяльності», «готовність майбутнього фахівця до професійної діяльності», «компетентність майбутнього фахівця» тощо.

В ході досліджень підготовки фахівців соціально-педагогічної сфери з'ясовано, якщо в стані готовності домінує особистісна змобілізованість, то вона

отримує статус мобілізаційної готовності до здійснення професійної діяльності. «Сутність особистісної змобілізованості, в свою чергу, визначається спрямованістю майбутнього соціального педагога до професійного саморозвитку та розуміється як фундаментальна здатність успішно виконувати будь – яку діяльність завдяки самонастроюванню на контроль своїх дій, який залежить від вольової активності як самонастроювання на мобілізацію вольових зусиль, емоційного настрою як самоналагоджування на мобілізацію захисних та управлінських резервів організму, енергодійності як самодетермінації на успішний результат діяльності» [1, с. 75].

Щодо проблеми становлення та розвитку особистості майбутнього магістра соціально-педагогічної сфери через призму його підготовленості до професійної діяльності, то вона не була предметом досліджень науковців.

Мета статті – визначити сутність стану підготовленості майбутнього магістра соціально-педагогічної сфери до професійної діяльності.

З'ясовано, що стан підготовленості майбутнього магістра соціально-педагогічної сфери визначається рівнем домінування особистісної змобілізованості, що спрямовує фахівця до усвідомленого вибору професійного саморозвитку.

Дослідження проводилося з 2013/2014 навчального року по 2017/2018 навчальний рік. Характерними ознаками прояву особистісної змобілізованості майбутніх магістрів були: виконання завдань комплексної кваліфікаційної контрольної роботи, вибір проблеми дослідження для магістерської роботи, написання магістерської роботи та її захист. Показниками виступили: пізнавальна потреба як одна із її інтеграційних характеристик у виконанні комплексної кваліфікаційної контрольної роботи та написання магістерської роботи; потреба в оволодінні знаннями, вміннями, навичками, необхідними для успішного виконання навчальних та дослідницьких завдань; успішне виконання поточних завдань, наявність інтересу до способів їх вирішення; потреба пізнання власного «Я», його позитивних і негативних характеристик; прагнення домагатись успіхів, не зважаючи на можливі труднощі, пов'язані із специфікою роботи; стійкий, глибокий інтерес до професійної діяльності, бажання реалізувати в ній свої можливості.

В ході досліджень результатів комплексної кваліфікаційної контрольної роботи було визначено три базових рівня особистісної змобілізованості майбутнього магістра соціально-педагогічної роботи, що слугували підґрунтям для з'ясування відповідних станів підготовленості (пасивного, помірною і оптимального) та захисту магістерських робіт для з'ясування трьох проміжних станів (адаптивного, результативного, конструктивного).

Пасивний стан підготовленості майбутнього фахівця характеризувався відповідним рівнем особистісної змобілізованості, а саме: вольовою пасивністю, тобто вибір творчих завдань ініціював науковий керівник, мав місце не стійкий прояв пізнавального інтересу щодо розв'язання проблем, поданих у комплексній контрольній роботі; емоційним дисонансом та енергобездійністю, тобто мало усвідомленим вмінням мобілізувати вольові зусилля, емоційно налаштуватися на успішну діяльність та доводити почату самостійну роботу до кінця. Цей рівень

також характеризується низькою працездатністю, організованістю, активністю, та відповідальністю. Означений стан притаманний переважній меншості магістрів – 24%.

Помірний стан підготовленості віддзеркалював відповідний рівень особистісної змобілізованості і свідчив: про вольову нестабільність при розробці програм залучення виховного потенціалу соціуму для спільної діяльності при виконанні завдань комплексної контрольної роботи; про емоційне відстороненням та енергонестійкість, тобто про нестійкий інтерес до розв'язання проблем та недостатньою готовністю свідомо долати труднощі при їх розв'язанні; про нестабільне емоційне самонастроювання на успішну діяльність в межах виконання контрольної роботи. Майбутні фахівці не завжди виявляли такі якості як: зібраність, рішучість, зосередженість, самостійність. В цьому стані знаходиться майже 32% магістрів.

Оптимальний стан підготовленості відображав також відповідний рівень особистісної змобілізованості і визначався вольовою активністю, емоційним резонансом, енергодійністю, тобто здатністю проявляти максимум зусиль контролювати свої дії, емоційний стан, що забезпечував мобілізацію своїх потенційних можливостей, які сприяли досягненню успіхів у виконанні професійних завдань комплексної кваліфікаційної роботи. Характерною ознакою цього стану був прояв таких якостей, як: цілеспрямованість, сміливість, позитивне відношення до процесу розв'язання завдань, прагнення отримувати успішні результати в межах виконання випускної контрольної роботи та в майбутній професійній діяльності. Цей стан характерний для 44% магістрів.

Три проміжні стани підготовленості майбутніх магістрів визначали під час вибору теми магістерського дослідження, написання магістерської роботи та її захисту.

Адаптивний стан підготовленості характеризувався можливістю усвідомлювати взаємозв'язок і взаємозалежність власних потреб, прагнень, конкретної роботи над собою з очікуваними досягненнями поставлених перед собою цілей. В цьому стані вибудовується норма – зразок майбутньої професійної діяльності і усвідомлюється генеральна мета власного саморозвитку. Він знаходився на стику пасивного і помірних станів та слугував містком між ними. В цьому стані знаходилося майже 25% магістрів.

Результативний стан підготовленості майбутніх магістрів до професійної діяльності трактувався як можливість використовувати особистісний потенціал, обумовлений задатками, нахилами, здібностями та отриманими знання, уміння, навичками для досягнення успіху в діяльності. Енергодійність цього стану виявлялася в прагненні до самореалізації, самоактуалізації, самовдосконалення тощо. Він знаходився на стику пасивного і оптимального станів та слугував містком між ними, минаючи помірний стан. Цей стан був характерним для майже 37% магістрів.

Конструктивний стан підготовленості визначався усвідомленням можливості майбутніх магістрів моделювати особистісно-орієнтовну діяльність, актуалізувати саморозвиток, направляти зусилля на подолання перешкод, звужувати або розширювати види діяльності, генерувати знання та досвід,

заражати ними інших. Цей стан знаходився на стику помірного і оптимального станів і слугував містком між ними. В цьому стані перебувало майже 38% магістрів.

Загалом підготовленість проявлялася у стійкій позитивній мотивації, ціннісних орієнтаціях, інтересах, меті, потребах, установках, активній життєвій позиції особистості майбутнього фахівця, цілеспрямованості і наполегливості, готовності до постійного самовдосконалення, а також характеризувалася уявленням про мету, план і засоби професійного саморозвитку, здатністю управляти ним та досягати максимально ефективного результату завдяки здійсненню раціональної, планомірної та впорядкованої роботи.

Діагностика стану підготовленості майбутніх магістрів соціально-педагогічної сфери здійснювалася за результатами державної атестації комплексних кваліфікаційних контрольних робіт з навчальних курсів «Актуальні проблеми соціальної педагогіки», «Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін», «Методологія соціально-педагогічних досліджень» та захисту магістерських робіт. Шкала оцінювання результатів діагностики станів підготовленості представлена в таблиці 1.

Таблиця 1.

Шкала оцінювання станів підготовленості майбутніх магістрів соціально-педагогічної сфери

Стани підготовленості	Сума балів за види роботи	ECTS	Оцінка національна
Пасивний	60-63	E	задовільно
Помірний	74-81	C	Добре
Оптимальний	95-100	A	відмінно
Адаптивний	64-73	D	задовільно
Конструктивний	82-89	B	Добре
Результативний	90-95	A	відмінно

Результати діагностики базових станів підготовленості засвідчили, що сумарно більшість майбутніх магістрів знаходяться на пасивному і помірному рівнях - 56%, на оптимальному – 44%.

Подальші дослідження спрямовуються на розробку індивідуальних траєкторій розвитку особистості майбутніх магістрів соціально-педагогічної сфери.

Використана література:

1. Богданова І.М. *Особистісна змобілізованість майбутнього вчителя як предмет психолого-педагогічних досліджень: навч. пос.* / І.М. Богданова.- Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2013. – 122 с.
2. Радул В.В. *Соціальна зрілість особистості: [Монографія]* /В.В. Радул. – Харків: Мачулін, 2017. – 442 с.
3. Якуба Е.А. *Понятие социальной активности личности* /Е.А. Якуба // *Социальная активность специалиста: истоки и механизмы формирования (социологический анализ).* – Харьков, Изд-во ХГУ «Вища школа», 1983.

БОГДАНОВА ИННА МИХАЙЛОВНА. *Современные тенденции становления и развития личности будущего магистра социально-педагогической сферы.*

Актуальность исследования обусловлена изучением особенностей развития личностной мобилизованности будущих магистров социально-педагогической сферы. Понимание сущности указанного качества личности связано с волевой активностью как самонастроения на мобилизацию волевых усилий, эмоционального самонастроения на мобилизацию защитных и управленческих резервов организма, энергодейственности как самодетерминации на успешный результат деятельности. В ходе исследования установлены три базовых состояния подготовленности будущих магистров социально-педагогической сферы: пассивное, посредственное и оптимальное, а также три сопутствующих состояния – адаптивное, результативное и конструктивное. Результаты диагностики указанных состояний свидетельствуют о том, что большинство будущих магистров суммарно находятся на пассивном и посредственном уровне - 56%, на оптимальном – 44%.

Ключевые слова: личностная мобилизованность, состояние подготовленности будущих магистров социально-педагогической сферы.

BOGDANOVA INNA. *Modern tendencies of formation and personality of the future master degree of social- pedagogical sphere.*

The relevance of research is due to studies development of personal mobilization of future master degree in the social-pedagogical sphere. Understanding essence indication of quality with personality is connected with volitional activity as self-adjustment on mobilization of strong-willed efforts, emotional self-adjustment on mobilization of protective and administrative reserves of an organism, energy as self-determination on successful result of activity. In the course of the study, three basic the state of preparedness of the future master degree of the social-pedagogical sphere: passive, mediocre and optimum, and also three accompanying levels - adaptive, productive and constructive. The results of diagnostics of the state indicate that the majority of future master degree are generally at a passive and mediocre state -56%, at a productive – 44%.

Key words: personal mobilization, the state of preparedness of the future master degree of the social-pedagogical sphere.

УДК:378.091.322:364-42

Бутриновська У. П.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ГРУП САМОДОПОМОГИ В СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ

У статті здійснено характеристику й визначено особливості явища самопомоги у студентському середовищі. У даному дослідженні представлено класифікацію груп самопомоги, основні засади та принципи діяльності, правила